هەڵبژاردنی پێشوەختەو دڵەڕاوکێی حزبە کوردییەکان

08-05-2021

نووسەرەکان

ناوەندی لێکۆڵینەوەی ڕووداو

کورتە : سەرەتا دەمەوێت ئەوە بڵێم کە ئەگەر جیاوازی گەورەی نێوان هەموو هەڵبژاردنەکانی پێشووی عێراق لەگەڵ هەڵبژاردنی داهاتووی مانگی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٠ ، لە یاسای هەڵبژاردنی نوێنەرانی عێراق، ژمارە (٩)ی ساڵی ٢٠٢٠دا بێت، ئەوا خاڵی جیاکەرەوەی یاساکەش، سیستمی هەڵبژاردنەکەیەتی. چونکە لەو یاسایەدا سیستمی هەڵبژاردنەکە لە ئەندامێکی ناو خێزانی سیستمێکی هەڵبژاردنەوە، گۆڕاوە بۆ ئەندامی خێزانی سیستمێکی دیکەی هەڵبژاردنی، کە لەڕووی هەریەک لە داڕشتەی حسابکردنی دەنگەکان، خۆبەربژێرکردن، ژمارەی بازنەکانی هەڵبژاردن و قەبارەی هەریەک لە بازنەکان تەواو جیاوازە. واتە سیستمی هەڵبژاردنەکە لە (لیستی نوێنەرایەتی ڕێژەیی PRL)ەوە گۆڕاوە بۆ (زۆرینەی یەکدەنگی نەگوێزراوە SNTV).

ئارام جەمال ـ پسپۆڕی هەڵبژاردن|

سەرەتا دەمەوێت ئەوە بڵێم کە ئەگەر جیاوازی گەورەی نێوان هەموو هەڵبژاردنەکانی پێشووی عێراق لەگەڵ هەڵبژاردنی داهاتووی مانگی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٠ ، لە یاسای هەڵبژاردنی نوێنەرانی عێراق، ژمارە (٩)ی ساڵی ٢٠٢٠دا بێت، ئەوا خاڵی جیاکەرەوەی یاساکەش، سیستمی هەڵبژاردنەکەیەتی. چونکە لەو یاسایەدا سیستمی هەڵبژاردنەکە لە ئەندامێکی ناو خێزانی سیستمێکی هەڵبژاردنەوە، گۆڕاوە بۆ ئەندامی خێزانی سیستمێکی دیکەی هەڵبژاردنی، کە لەڕووی هەریەک لە داڕشتەی حسابکردنی دەنگەکان، خۆبەربژێرکردن، ژمارەی بازنەکانی هەڵبژاردن و قەبارەی هەریەک لە بازنەکان تەواو جیاوازە. واتە سیستمی هەڵبژاردنەکە لە (لیستی نوێنەرایەتی رێژەیی PRL)ەوە گۆڕاوە بۆ (زۆرینەی یەکدەنگی نەگوێزراوە SNTV).

لە دیارترین ئەو گۆڕانکارییانەی بەسەر سیستمی هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقدا هاتوون، بریتین لەوەی کە:

١. داڕشتەی حسابیی سیستمی هەڵبژاردنی تازە پێماندەڵێت:"ئەو بەربژێرانەی زۆرترین دەنگ بەدەستبهێنن کورسییەکانی ناو بازنەی هەڵبژاردنەکەیان دەبەنەوە."، بەڵام هیچکام لەو بەربژێرانە کورسی نابەنەوە کە ژمارەی دەنگەکانیان ناگاتە دەنگی پێویست بۆ بردنەوەی کورسییەک لە کورسییەکانی بازنەی هەڵبژاردن. لەوەش جیاوازتر ئەوەیە کە ئەو بەربژێرانەی کورسی نابەنەوە، دەنگەکانیان جێناکەوێت و ناگوێزرێتەوە بۆ هیچ بەربژێرێکی دیکەی ناو بازنەی هەڵبژاردنەکە. هەر لەبەر ئەوەشە سیستمەکە ناونراوە (زۆرینەی یەکدەنگی نەگوێزراوە)، بەڵام لە سیستمی هەڵبژاردنی پێشووی عێراقدا (لیستی نوێنەرایەتی رێژەیی)، هەموو دەنگەکانی ناو لیستەکە کۆدەکرایەوەو دواتر بە پێی ژمارەی ئەو کورسییانەی هەر قەوارەیەکی سیاسی بەدەستی هێناون، دەنگەکان لە بەربژێری کەم دەنگەوە بۆ بەربژێری زۆردەنگ دەگوێزرانەوە.

٢.خۆبەربژێرکردن لە لیستەوە گۆڕاوە بۆ بەربژێری تاکەکەسی سەربەخۆ یان بەربژێری حزبی/ هاوپەیمانی. واتە حزب لە رێگەی بەربژێرەوە دەچێتە ناو کێبڕکێی هەڵبژاردنەوەو، بەربژێر وەک تاکەکەس لەبەردەم دەنگدەردایە. هەربۆیە دەرچونی بەربژێر لەم دۆخە نوێیەدا، بە پلەی سەرەکی کەوتۆتە سەر تواناو لێهاتوویەکانی بەربژێر خۆی لەلایەک و هۆشیاری دەنگدەرانیش لەلایەکی ترەوە. بە پێچەوانەی لیستەوە کە تێیدا بەربژێر لەڕێگەی حزبەوە دەچێتە ناو هەڵبژاردن و بە پلەی سەرەکیش پشت بە حزب دەبەستێت. جگەلەوە، بەربژێری تاکەکەسی ناتوانێت لە سیستمی هەڵبژاردنی لیستی نوێنەرایەتیی ریژەییدا کورسی لە بەربژێری ناو لیستی حزب و هاوپەیمانییەکان بباتەوە.

٣.هەموو ئەندامانی خێزانی سیستمی زۆرینە/ فرەیی بەوە دەناسرێنەوە کە ژمارەی بازنەکانی هەڵبژاردنی زۆرەو، بە گشتی ژمارەیان زێدەترە لە ژمارەی بازنەکانی هەڵبژاردنی لیستی سیستمی رێژەیی. هەربۆیە ئەم سیستمی هەڵبژاردنە تازەیە، ژمارەی بازنەکانی هەڵبژاردنی لە (١٨) بازنە (پارێزگا)ی عێراقەوە زیادکرد بۆ (٨٣) بازنەی هەڵبژاردنی بچووکتر لە پارێزگا، ئەمەش ئەرکی سەرشانی حزب قورسدەکات بەوەی کە دەبێت لە هەر بازنەیەکدا بانگەشەی تایبەت بەو بازنەیە ئەنجامبدات و بەمەش گوتاری سەرتاسەری کاڵدەبێتەوە.

٤.دیارە پەیوەندییەکی پێچەوانە لەنیوان ژمارەی بازنەکانی هەڵبژاردن و قەبارەیاندا هەیە. هەربۆیە چەندێک بازنەکانی هەڵبژاردن ژمارەیان زۆرتر بێت، بەو ئەندازەیەش قەبارەیان بچوکتر دەبێتەوە. مەبەست لە قەبارەی بازنەی هەڵبژاردن ژمارەی ئەو کورسی/نوێنەرانەیە کە بۆ هەر بازنەیەکی هەڵبژاردن تەرخاندەکرێت. ئەگەر قەبارەی هەر بازنەیەک لە بازنەکانی هەڵبژاردنی پێشووی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق زیاتر لە (١٠) کورسی نوێنەرایەتی بووبێت، ئەوا قەبارەی بازنەکان لە هەڵبژاردنی داهاتوودا لەنێوان (٣-٥) کورسی/نوێنەردایە. دیارە ئەمەش حزبە بەشدارەکانی هەڵبژاردنی داهاتوو ناچاردەکات لەباشترین حاڵەتدا (٣) بەربژێریان لە بازنەیەکدا هەبێت.

دڵەڕاوکێی حزبە کوردییەکان لە هەڵبژاردنی داهاتوو

لە ساڵی (١٩٩٢)ەوە هەتا ئێستا، حزبە کودییەکان تەنیا بە سیستمی "لیستی نوێنەرایەتی رێژەیی"ەوە چوونەتە نێو هەریەک لە هەڵبژاردنەکانی پەرلەمانی کوردستان و ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و ئەنجومەنی پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان. هەربۆیە گۆڕینی سیستمی هەڵبژاردنەکە بۆ "یەکدەنگی نەگوێزراوە" حزبەکان دووچاری دڵەڕاوکێ و راوەشاندن دەکات، بەهۆی:

1.دەقگرتنی حزبەکان لەسەر پیادەکردنی سیستمی هەڵبژاردنی لیستی نوێنەرایەتی رێژەیی و راهاتنیان لەسەری.

2.قورسی و دروستکردنی سەرئێشەی زیاتر بۆ حزبەکان لە بژاردنی بەربژێرانی زۆری ناوخۆی حزبەکان و کەمکردنەوەیان بۆ یەک یان دوو بەربژێر و لە پاڵ ئەوەشدا، دابینکردنی بەربژێری بەهێزو دڵخوازی زۆرینەی حزب یان هاوپەیمانی.

3.کاڵبوونەوەی رۆڵی حزبەکان لە بردنەوەی کورسییە کەمەکانی ناو بازنەی هەڵبژاردنەکان بەهۆی سەنتەربوونی رۆڵی بەربژێر لە هەڵبژاردنەکەو، ئامادەبوونی (بەربژێری تاکەکەسی و سەربەخۆ) وەک بکەرێکی نوێ لەناو پرۆسەکەدا بە ژمارەیەکی بەرچاو.

4.کاڵبوونەوەی کاریگەریی کەناڵی ئاسمانی و دەزگای میدیایی سەرتاسەری حزبەکان لە بانگەشەی هەڵبژاردندا بەهۆی زۆریی بازنەکانی هەڵبژاردن و، دابەشبوونی بەربژێرەکانی حزبە کوردییەکان بەسەر ١٢ بازنەی هەڵبژاردندا.

5.کەمی ژمارەی کورسییەکانی بازنەی هەڵبژاردن دەبێتە کۆسپ لەبەردەم تێرکردنی بەربژێرانی باڵە جیاوازەکانی یەک حزب و، لە بارێکدا ئەگەر خواستی هەموو باڵەکان تێر نەکرا، ئەوا ساردی بەدوای خۆیدا دەهێنێت و لە رۆژی دەنگداندا رەنگدانەوەی خراپی بۆ ئەو حزبە دەبێت.

گومبوونی سەرۆکی لیست

ئەگەر وەبیر خۆمانی بهێنینەوە، دەبینین لە هەڵبژاردنەکانی رابردوی پەرلەمانی کوردستاندا زۆربەی دەنگەکان بۆ سەرۆک لیستەکان چوون. هەندێکجار جیاوازی نێوان دەنگەکانی سەرۆکی لیستەکە و دووەمین براوەی هەمان لیست یان دواهەمین بەربژێری براوەی ناو لیستەکە بە سەدان هەزار دەنگ بووە (بۆ زانیاری زیاتر لەوبارەیەوە سەیری خشتەی ژمارە -١- بکە)

خشتەی ژمارە -١-

هەڵبژاردنی خولی پێنجەمی پەرلەمانی کوردستان

لیستی یەکێتی نیشتمانی کوردستان

جیاوازی نێوانیان	ژ.دەنگی بە دەستهاتوو	ناوی کاندیدی براوە	ژ
	182,551	قوباد جەلال تالەبانی	یەکەمین براوەی لیست
174,454	8,097	بێگەرد شکراللە	دووەمین براوەی لیست
180,832	1,719	سەلمە فاتیح تۆفیق	دواهەمین باروەی لیست

لیستی بزووتنەوەی گۆڕان

جیاوازی نێوانیان	ژ.دەنگی بە دەستهاتوو	ناوی کاندیدی براوە	ژ
	91,934	عەلی حەمە ساڵح	یەکەمین براوەی لیست
78,015	13,919	شیرین ئەمین	دووەمین براوەی لیست
91,109	825	گوڵستان سەعید	دواهەمین باروەی لیست

لیستی جوڵانەوەی نەوەی نوێ

جیاوازی نێوانیان	ژ.دەنگی بە دەستهاتوو	ناوی کاندیدی براوە	ژ
105,728	106,289	شاسوار عبدالواحید	یەکەمین براوەی لیست
104,082	2,207	کازم فاروق نامق	دووەمین براوەی لیست
105,728	561	شادی نەوزاد	دواهەمین باروەی لیست

لیستی کۆمەڵی ئیسلامی

جیاوازی نێوانیان	ژ.دەنگی بە دەستهاتوو	ناوی کاندیدی براوە	ژ
	42459	سۆران عومەر	یەکەمین براوەی لیست
23316	19143	ستار عبدالمجید	دووەمین براوەی لیست
41454	1005	روپاك ئەحمەد	دواهەمین باروەی لیست

ئەگەر گریمانەی ئەوە بکەین کە هەڵبژاردنی خولی پێنجەمی پەرلەمانی کوردستان بە سیستمی "یەکدەنگی نەگوێزراوە" ئەنجامبدرایە، ئەوا تەنها کەسی یەکەمی ئەو حزبانە کورسییان دەبردەوە و، دەرفەت لەبەردەم ژمارەیەک بەربژێری سەربەخۆشدا دەبوو کە کورسی نوێنەرایەتی ببەنەوە. لەوانەش گرنگتر ئەوەیە، کاتێک سەرۆکی لیست ناچێتە پەرلەمان ئەوا مەرج نییە بەربژێرێکی ناو هەمان فراکسیۆن بچیتە جێگەی، بەڵکو ئەو بەربژێرە جێگەی دەگرێتەوە کە ژمارەی دەنگەکانی لە بازنەی هەڵبژاردنەکەدا بەدوای کۆتا بەربژێری براوەدا دێت. ئەمەش ڕێگرییەک دەبێت بۆ ئەوەی بەربژێری بەهێز تەنیا دەنگ کۆبکاتەوەو دواتر خۆشی نەچێتە ناو هۆڵی پەرلەمان. سیستمی نوێی هەڵبژاردن"یەکدەنگی نەگوێزراوە" ناچاری دەکات، یان هەر لە سەرەتاوە خۆی بەربژێر نەکات یان کە دەرچوو ناچارە سوێندی یاسایی بخوات و ببێتە ئەندامی پەرلەمان.